

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدیریت بحران در حوزه ترافیک

نویسنده:

سرهنک دکتر علیرضا اسماعیلی

سرشناسه: اسماعیلی، علیرضا، ۱۳۴۱.

عنوان و نام پدیدآور: مدیریت بحران در حوزه ترافیک / علیرضا اسماعیلی.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه علوم انتظامی، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: ۱۴۴ ص.: مصور (رنگی)

شابک: ۶۸ - ۴ - ۹۶۴۸-۷۶۴۴-۹۷۸

ISBN: 978-964-7648-68-4

وضعیت فهرست‌نویسی: فبا

یادداشت: کتابنامه: ص [۱۴۰] ۱۴۴. ۲۳۰۰۰ ریال

موضوع: مدیریت بحران

موضوع: مدیریت بحران اثر زلزله.

موضوع: ترافیک ایران پیش‌بینی‌های ایمنی.

موضوع: بلاهای طبیعی پیش‌بینی‌های ایمنی.

شناسه افزوده: دانشگاه علوم انتظامی ناجا

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۸ م ۴۷ الف / HD ۴۹

رده‌بندی دیویی: ۶۵۸ / ۴۰۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۱۷۰۰۴۶۱

مدیریت بحران در حوزه ترافیک

مؤلف: سرهنگ دکتر علیرضا اسماعیلی

ناشر: انتشارات دانشگاه علوم انتظامی ناجا

ویراستار: اصحاب حبیب‌زاده

طراح جلد: مرضیه مهدی‌خانی

همکار فنی: کارگاه گرافیک صدف

نوبت چاپ: چاپ اول، بهار ۱۳۸۸

شمارگان: ۱۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی و چاپ: چاپخانه جهان جام جم

مجوز سازمانی: ۱۰/۵۴۴۰۰

قیمت: ۲۳۰۰۰ ریال

نشانی: تهران، انتهای بزرگراه شهیدهمت غربی، بعد از پل رودخانه کن.

دانشگاه علوم انتظامی، معاونت پژوهش، اداره چاپ و نشر

تلفن: ۴۸۹۳۱۷۷۶ - نمابر: ۴۸۹۳۱۲۸۷

فهرست مطالب

۶	پیشگفتار ناشر
۸	مقدمه نویسنده
۹	فصل اول : تعاریف و نظریه‌ها در زمینه مدیریت بحران
۱۰	۱-مقدمه
۱۱	الف-تعریف بحران
۱۴	ب-تعریف بحران از دیدگاه‌های مختلف
۱۷	ج-شناختن‌های بحران
۱۹	۲-مدیریت و وظایف آن
۱۹	الف-تعریف مدیریت
۲۰	ب-وظایف مدیریت
۲۰	ج-اهمیت برنامه ریزی از نظر آیات و روایات
۲۲	د-سیر تحول مدیریت
۲۲	۱-۲-نظریه‌های مکتب کلاسیک
۲۳	الف-نظریه مدیریت علمی
۲۳	ب-نظریه اصول گرایان (وظیفه گرایان)
۲۵	ج-نظریه بوروکراسی
۲۵	د-مکتب روابط انسانی
۲۵	هـ- وضعیت مدیریت امروز
۲۶	و - دیدگاه سنتی مدیریت بحران
۲۷	۲-۲- مدیریت بحران
۳۱	الف-تعابیر الهی از مدیریت بحران
۳۳	ب-روی آوری فرار از بحران
۳۴	ج-روی آوری حل بحران
۳۵	د-ضرورت مطالعه بحران‌های شهری
۳۷	۳-۲- مدیریت مخاطرات (ریسک)
۳۷	۴-۲- چگونه از بروز بحران جلوگیری کنیم؟
۳۷	الف-ارتقای تفکر مدیریت
۳۷	ب-ایجاد سیستم شناخت بحران
۳۸	ج-ایمن سازی جامعه در برابر بحران
۳۹	۵-۲- وظائف مدیریت قبل از بحران
۴۲	۶-۲- وظائف مدیریت در حین بحران
۴۳	تشکیل تیم مدیریت بحران
۴۴	۷-۲- وظائف مدیریت بعد از بحران
۴۷	۸-۲- تقسیم وظائف در مدیریت بحران

۲-۹- سازمان‌های مسئول در مدیریت بحران در ایران ۴۸

فصل دوم: بحران‌های طبیعی	۵۱
آشنایی با انواع حوادث طبیعی	۵۲
الف- لغزش زمین	۵۳
ب- آتشفشان	۵۴
ج- تسونامی	۵۴
د- باد، گردباد و توفان	۵۵
هـ- سیل و شکستن سد	۵۷
و- آتش‌سوزی و سیع	۵۸
ز- خشکسالی	۵۸
ح- مه، غبار، دود، نور خورشید و تاریکی	۵۹
ط- باران، برف و یخ	۶۰
ی- بهمن	۶۱
ک- زلزله	۶۳

فصل سوم: بحران‌های ترافیکی در هنگام وقوع زلزله ۶۷

۱- بررسی رفتارهای انسانی	۶۸
الف- رفتار رانندگان در هنگام وقوع زلزله	۶۹
ب- عوامل مؤثر در وضعیت و رفتار رانندگان	۷۰
۲- بحران‌های ترافیکی در هنگام زلزله	۷۲
الف- اشغال سطح خیابان‌ها	۷۲
ب- تخلیه وسایل نقلیه و مشکلات آن	۷۳
ج- عدم کارکرد احتمالی چراغ‌ها	۷۴
د- بروز تصادفات احتمالی	۷۵
هـ- وسایل نقلیه رهاشده	۷۵
و- نگرانی‌های ناشی از زلزله و تبعات آن	۷۶
ز- افزایش طول سفرها در اثر عدم اطلاع	۷۶
۳- راه‌های مواجهه با بحران‌های ترافیکی در هنگام زلزله	۷۷
الف- آموزش و اطلاع‌رسانی	۷۷
ب- تخلیه و بازگشایی مسیر	۷۷
ج- رفتار رانندگان در استفاده از شبکه بعد از زلزله	۷۸
د- رفتار نیروهای امنیتی و امدادی	۷۹
هـ- رفتار نیروهای مدیریت امدادی و انتظامی	۸۲

فصل چهارم: شبکه حمل و نقل بعد از زلزله ۸۵

مقدمه	۸۶
۱- شبکه جاده‌ای	۸۷
الف- راه‌ها	۸۷

۸۹	ب- تقاطعات
۹۲	ج- پل ها
۹۳	۲- پارامترهای ارزیابی شبکه
۹۵	خرابی‌های مستقیم شبکه حمل‌ونقل بعد از زلزله
۹۷	۳- انواع سفر
۹۹	الف- سفرهای خدماتی
۱۰۰	ب- سفرهای امدادی
۱۰۱	۴- اطلاعات و پیش‌بینی‌های مربوط به زلزله
۱۰۱	الف- ناحیه بندی و بانک اطلاعاتی ساختمان‌ها
۱۰۲	ب- برآورد آسیب‌های وارده به ساختمان‌ها
۱۰۲	ج- برآورد تلفات برای شهر تهران
۱۰۳	د- برآورد مجروحان
۱۰۴	۵- طرح پاکسازی و مدیریت شبکه اضطراری ترافیک شهر تهران
۱۰۸	۶- چرخه مدیریت بحران در حوادث راه‌آهن شهری و بین‌شهری
۱۰۸	الف- مرحله پیشگیری
۱۱۰	ب- مرحله آمادگی
۱۱۲	ج- مرحله مقابله
۱۱۵	د- مرحله بازسازی
۱۱۹	فصل پنجم: نمونه‌هایی از بحران ترافیکی
۱۲۳	عملکرد ژابن در مواجهه با بحران زلزله
۱۲۳	ساختار اصولی سیستم مقابله با بلایا در ژابن
۱۲۳	خلاصه زلزله هاتشین-آواجی
۱۲۶	مشکلات و کاستی‌ها در زلزله هاتشین-آواجی
	اهم برنامه‌های مدیریت مقابله با بلایای طبیعی در استان هیوگو
۱۲۸	بعد از وقوع زلزله
۱۲۸	۱- ایجاد آمادگی در شرایط عادی
۱۳۰	۲- هماهنگی سیستم و اکشن اولیه
۱۳۲	۳- تقویت ارتباط ارگان‌های وابسته در مقابله با بحران
۱۳۳	۴- ارتقای توان مردم محلی در مقابله با بحران
۱۳۳	۵- هماهنگی پایه مقابله با بحران
۱۳۴	۶- پیشبرد مطالعات و تحقیقات
۱۳۶	نکته‌هایی در مورد زلزله بم
۱۳۹	منابع

پیشگفتار ناشر

یکی از مأموریت‌های مهم ناجا ایجاد نظم و امنیت است. در شرایط عادی رویه‌های انتظامی، مشخص و عوامل آن در پی اقدام هستند؛ اما در شرایط بحرانی چگونه است؟ آیا می‌توان به راحتی در بحران، نظم و امنیت را مدیریت و به راحتی اداره کرد؟

یکی از حوزه‌هایی که در هنگام بروز بحران‌ها با مأموریت‌های ناجا ارتباط مستقیم دارند مسئله مدیریت حوزه ترافیک است که بسیار با اهمیت است. تجارب گذشته مناطق بحران زده جهان مشخص ساخته که اگر در حوزه ترافیک برنامه مدونی وجود نداشته باشد و از پیش، راهکارهای شرایط بحرانی محاسبه نشده باشد، مشکلات جدی پیش خواهد آمد و مقابله با بحران و هرگونه امدادرسانی و نجات اشخاص با دشواری فراوان مواجه خواهد شد و در بسیاری از موارد اصولاً ممکن نخواهد بود. بنابراین بر متولیان امور و دست‌اندرکاران حوزه ترافیک است که قبل از بروز بحران با ارائه طرح‌ها و برنامه‌های پیشرفته و قابل اجرا و با استفاده از تجارب مناطق بحران‌زده جهان، علاوه بر تجربه‌های قبلی داخل کشور نسبت به پیش‌بینی و پیشگیری اقدام کنند و با آینده‌نگری کامل به این موضوع بنگرند تا در هنگام بحران، مشکلات و نارسایی‌ها به کمترین میزان رسیده و از خسارات

و صدمات بیشتر جلوگیری شود.

کتاب حاضر در راستای نحوه مدیریت در حوزه ترافیک تدوین شده و ضمن برشمردن نظریه‌های مختلف مدیریتی، مسئله مقابله با بحران را در دو قالب حل بحران و فرار از بحران یادآوری کرده و وظایف مدیریت را قبل از بحران و بعد از بحران بیان کرده است و ضمن ذکر انواع بحران‌های طبیعی و نقش رفتارهای انسانی در آن، با مطالعه بحران‌های جهانی و اخذ تجارب لازم بر تشکیل تیم‌های مدیریت بحران تأکید کرده و مسئولیت سایر سازمان‌های درگیر در بحران را نیز گوشزد نموده و هماهنگی‌های اولیه را در جهت مقابله با بحران و استفاده از توان مردمی در راستای امداد رسانی را نیز بسیار لازم دانسته است.

امید است مطالب این کتاب بتواند مورد بهره‌برداری همه دست‌اندرکاران درگیر در بحران به خصوص مسئولان حوزه ترافیک واقع شود و آنان را در انجام مأموریت پیشگیری و مقابله با بحران یاری کند.

معاونت پژوهش دانشگاه علوم انتظامی

اردیبهشت ۱۳۸۸

مقدمه نویسنده

نگاهی به سابقه بحران‌های متعدد کشور از جمله زلزله، سیل و ... مشخص می‌سازد که اکثر مناطق آسیب‌دیده، همواره در معرض خطرهای ناشی از حوادث طبیعی قرار داشته‌اند. بنابراین محافظت از مردم، ابنیه، محیط زیست و پیشگیری و مقابله با خطرهای سوانح طبیعی، تهیه و تدوین طرح جامع مدیریت بحران را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد. شناخت اصول و شیوه‌های صحیح مقابله با بحران و تهیه و تدوین برنامه جامع مقابله با سوانح توسط یک سازمان دفاع مردمی، زمان و میزان تألمات روحی افراد و دوره بازسازی و آثار مخرب را کاهش می‌دهد و حتی می‌تواند به بازسازی همراه با توسعه منجر شود. همچنین علاوه بر آسیب‌هایی که در هنگام بحران بر قسمت‌های مختلف شهر وارد می‌شود، راه‌ها که از جمله کانال‌های ارتباطی مردم با یکدیگر است با مشکلات و معضلاتی روبه‌رو خواهد گردید که ضرورت مدیریت ترافیک را در این هنگام مشخص می‌نماید و مدیران را به ارائه راه‌حل‌ها و پیشنهادها برمی‌انگیزد. در این کتاب ابتدا بحران تشریح و سپس به‌طور مختصر وضع موجود مدیریت بحران در ایران تحلیل شده است. در نهایت با توجه به اهمیت غیرقابل انکار مدیریت بحران در حوزه ترافیک، ریز فعالیت‌های مربوط به آن و راهکارهای اجرایی در شرایط مختلف ارائه گردیده است.